

Nota van B&W

Portefeuille H. van der Molen
Auteur Mevr. M. Tijl
Telefoon 5114396
E-mail: mtijl@haarlem.nl
PD/SZW Reg.nr. 2007 182330
Te kopiëren: 4 bijlagen: A (nota), B (uitgangspunten en richtlijnen ter informatie), C (BAC Advies) en D (Reactie B&W op BAC Advies)
B & W-vergadering van 13 november 2007

Onderwerp

De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008 - 2010

Bestuurlijke context

In de WWB (artikel 8a) is vastgelegd dat de gemeente in het kader van het financiële beheer bij verordening regels stelt voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik: het handhavingsbeleid.

De gemeente Haarlem heeft het handhavingsbeleid niet vastgelegd in een verordening, maar heeft in plaats daarvan in de Afstemmingsverordening WWB vastgelegd dat het college tweejaarlijks een handhavingsbeleidsplan ter vaststelling voorlegt aan de gemeenteraad. Onderliggende nota is dit beleidsplan.

Raadsparagraaf:

Artikel 8a van de WWB bepaalt dat de gemeenteraad in het kader van het financiële beheer regels stelt voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet. Het doel hiervan is de handhaving van de WWB en het fraudebeleid op de agenda van de gemeenteraden te zetten. Door de opname van artikel 15 in de Afstemmingsverordening hoeft er geen aparte fraudeverordening te worden opgesteld. Wel is de verplichting vastgelegd dat het college tweejaarlijks een handhavingsbeleidsplan ter vaststelling aan de gemeenteraad voorlegt.

B&W-besluit:

1. Het college stelt de Raad voor om de nota 'De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008-2010' vast te stellen.
2. De betrokkenen worden daags na besluitvorming geïnformeerd over dit besluit. De media ontvangen een persbericht.
3. Het raadsstuk wordt voorgelegd aan de gemeenteraad, nadat de commissie Samenleving hierover een advies heeft uitgebracht.

BIJLAGE A
bij nota PD/SZW/2007/182330

NOTA
De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008-2010

Gemeente Haarlem
Publieksdienst
Afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid
oktober 2007

NOTA

De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008-2010

1. Inleiding.....	1
2. Wettelijk kader en beleidskader.....	3
2.1. Landelijk beleidskader.....	3
2.2. Haarlems beleidskader.....	4
3. Hoogwaardig Handhaven.....	5
4. Hoogwaardig Handhaven in Haarlem in de afgelopen jaren.....	6
4.1. Informatievoorziening.....	6
4.2. Kennis en vaardigheden van de klantmanagers.....	7
4.3. Verbetering van de dienstverlening.....	7
4.4. Nieuwe controle- en onderzoeksmethoden.....	7
4.5. Cijfers 2004-2006.....	7
5. Hoogwaardig Handhaven in Haarlem: periode 2008-2010.....	8
5.1. Vroegtijdig informeren.....	8
5.2. Optimaliseren van dienstverlening.....	9
5.3. Vroegtijdige detectie.....	12
5.4. Daadwerkelijk sanctioneren.....	15
6. Financiële paragraaf.....	16
7. Besluit.....	16

1. Inleiding

Deze nota betreft het handhavingsbeleid in het kader van de Wet werk en bijstand (WWB) voor de jaren 2008-2010. Hiermee is dit beleidsplan de opvolger van de nota ‘Fraudebestrijding onder de loep’¹.

Handhaving kan in algemene zin gedefinieerd worden als alle activiteiten van de overheid die erop gericht zijn dat wet- en regelgeving worden nageleefd. Belangrijke vragen daarbij zijn ‘hoe zorgen wij dat de regels worden nageleefd’ en ‘hoe reageren wij als de regels niet worden nageleefd’?

Het doel van handhaven is niet zozeer het vergroten van de pakkans bij misbruik van voorzieningen, als wel het streven naar een zo groot mogelijke naleving van de verplichtingen in de wet- en regelgeving². Het bevorderen van naleving van wet- en regelgeving draagt bij aan het voorkomen van misbruik van voorzieningen, aan het wekken van vertrouwen van de burger en aan het vergroten van draagvlak voor de sociale zekerheid.

Zowel voor de uitkeringsgerechtigde als voor de gemeente en de maatschappij is een adequaat beleid gericht op handhaving om meerdere redenen van belang:

¹ notanummer PD/SZW/2003/375

² het Ministerie van SZW spreekt over ‘van pakkans naar naleving’ (Handhavingsprogramma 2007-2010, pag.6)

Het belang voor de (potentiële) uitkeringsgerechtigde

- deze moet goed en volledig geïnformeerd zijn over rechten en plichten en over de te verwachten dienstverlening
- deze moet begrijpen dat een uitkering niet vrijblijvend is en dat er (financiële) consequenties zijn bij het niet naleven van de regels
- deze moet erover geïnformeerd zijn dat de gemeente juridische waarborgen in acht neemt en zorgt voor een zorgvuldige aanpak waarbij rekening wordt gehouden met de privacy regelgeving
- door een goede voorlichting wordt tevens voorkomen dat er onnodige strafzaken ontstaan, waarbij het veelal gaat om terugvordering van grote bedragen (die lang niet altijd inbaar blijken en de klant langdurig op een laag inkomen doen belanden)
- een effectieve handhaving komt de beeldvorming en het maatschappelijk draagvlak ten aanzien van het sociaal zekerheidsstelsel ten goede

Het belang voor de gemeente en de maatschappij

- door een effectieve handhaving wordt misbruik van publieke middelen voorkomen en mede daardoor wordt het draagvlak voor het sociale zekerheidsstelsel behouden
- voor de bedrijfsvoering is handhaving van belang voor het rechtmatig en doelmatig verstrekken van bijstand
- iedere onterecht verstrekte uitkering kost de maatschappij geld
- handhaving levert door controle van de verplichtingen ook een bijdrage aan het vergroten van de uitstroom en daarmee tot kostenbesparing voor de gemeente
- handhaving en lik-op-stuk optreden dragen bij aan de geloofwaardigheid van de gemeente

Rol van de klantmanager

De klantmanager speelt een cruciale rol bij handhaving. In de voorlichting aan zijn klant, door zijn kennis van de klant en door telkens de individuele afweging te maken of de situatie van de klant aanleiding geeft tot maatwerkoplossingen alvorens handhavingsinstrumenten worden ingezet. Het individueel afwegen van de situatie van de klant voorafgaand aan de inzet van handhavingsinstrumenten bevordert de kwaliteit van dienstverlening en past in ons principe dat wij uitgaan van het vertrouwen in de klant.

Handhaving is maatwerk

In het licht van rechtvaardigheid en voor de effectiviteit van handhaving is het van belang om uit te gaan van de oorzaken van en de motieven voor het niet naleven van verplichtingen. We realiseren ons dat uiteenlopende situaties elk vragen om een eigen benadering en gerichte inzet van instrumenten.

Als een overtreding wordt begaan is dat namelijk niet altijd het gevolg van onwil. Het kan ook zijn dat een klant niet op de hoogte is van het bestaan van die verplichting.

Bij niet-weten passen gerichte voorlichting en informatieverstrekking. Bij signalen van niet-kunnen is het zaak de voorschriften en de formulieren zo aan te passen dat (aspirant)klanten ze wel kunnen naleven. Voor het aanpakken van klanten die bewust de wet- en regelgeving overtreden (niet-willers) is een zichtbare overheid nodig die deze doelgroep kent en die deze met behulp van bestaande en nieuwe instrumenten zo effectief mogelijk aanpakt. Dan heeft fraudebestrijding prioriteit.

Hoogwaardig Handhaven

Binnen de sociale zekerheid is het motto daarom ‘*Hoogwaardig Handhaven*’. In dat kader wordt wel gesproken over de ‘handhavingsketen’ van preventie, controle, opsporen en sanctioneren: op verschillende momenten en in verschillende situaties worden de dan passende handhavingsinstrumenten ingezet.

Uitgangspunt is dat de aandacht zich in het algemeen steeds meer moet verleggen naar de eerste schakels van de handhavingsketen, te weten preventie en controle. In de gevallen waarin het moet komen tot opsporen en sanctioneren moet een lik-op-stuk-beleid worden gevoerd.

In dit beleidsplan beschrijven wij wat wij verstaan onder handhaving, met welk doel wij handhaven en hoe wij handhaven, met inzet van welke instrumenten.

2. Wettelijk kader en beleidskader

2.1. Landelijk kader

De Wet werk en bijstand

De Wet werk en bijstand biedt gemeenten aanzienlijke vrijheid voor wat betreft zowel de inhoud als de uitvoering van de wet; ook op het gebied van handhaving. Met de WWB is het financieel belang voor de gemeente fors toegenomen, waarmee de gemeente ook een groter belang heeft bij een adequate uitvoering van de wet en een zo klein mogelijk uitkeringsbestand.

Op verschillende manier wordt getracht het uitkeringsbestand zo klein mogelijk te maken/houden:

- door de instroom te beperken
- door een effectief uitstroombesleid
- en door een goede handhaving van de aan de WWB verbonden rechten en plichten

In de WWB (artikel 8a) is vastgelegd dat de gemeente in het kader van het financiële beheer bij verordening regels stelt voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik.

Tevens zijn gemeenten zelf verantwoordelijk voor het vormgeven van het maatregelbeleid, met inachtneming van het gangbare strafrecht. In Haarlem is dit beleid vastgelegd in de Afstemmingsverordening WWB: daarin is één soort maatregel vastgelegd, namelijk afstemming oftewel verlaging van de bijstand. De verlaging varieert afhankelijk van de aard van de gedraging, de persoonlijke omstandigheden, de verwijtbaarheid e.d. in percentage en duur.

De gemeente Haarlem heeft het handhavingsbeleid niet vastgelegd in een verordening, maar heeft in plaats daarvan in de Afstemmingsverordening WWB vastgelegd dat zij een handhavingsbeleidsplan vaststelt.

Het Handhavingsprogramma 2007-2010 van het Ministerie van SZW

Het Ministerie van SZW benoemt in haar Handhavingsprogramma 2007-2010 drie uitgangspunten die al eerder in 2002 waren geformuleerd en nog steeds onverkort van toepassing zijn, namelijk:

1. Voorkomen van overtredingen is beter dan ze te bestrijden

2. Als zich toch overtredingen voordoen, moeten zowel de signalering als het onderzoek naar de overtreding effectief zijn
3. Het overtreden van verplichtingen mag niet lonen. Na de constatering van een overtreding moet de rechtmatige situatie worden hersteld en moet de overtreder met een adequate sanctie worden geconfronteerd.

In het Handhavingsprogramma legt het ministerie nieuwe accenten, waaronder:

1. meer aandacht voor preventie
2. risicoanalyses en risicoprofielen
3. aanpak van bijstandsklanten die zwart werken
4. communicatie
5. samenwerking tussen ketenpartners en andere instellingen
6. gegevensuitwisseling en
7. internationale aanpak

Het Ministerie gaat uitvoering geven aan activiteiten met betrekking tot een aantal van bovengenoemde aspecten, bijvoorbeeld het ontwikkelen van een communicatiestrategieën bij de diverse wet- en regelgeving, een bewustwordingscampagne, het faciliteren van effectieve communicatie door ketenpartners.

Het SUWI-ketenprogramma

In het SUWI-ketenprogramma voor 2005 en voor 2006 hebben de betrokken partijen hun agenda voor het ontwikkelen van de samenwerking geformuleerd. Eén van de ambities is het gezamenlijk ontwikkelen van gezamenlijke aanpak voor handhaving.

2.2. Haarlems kader

Het Collegeprogramma

In het collegeprogramma heeft het stadsbestuur aangegeven welke doelstellingen zij in deze Raadsperiode nastreeft. Het College wil het recht op bijstand nadrukkelijker koppelen aan de plicht om waar mogelijk mee te werken aan reïntegratie naar werk. Een stevige maar humane poortwachterfunctie en fraudebestrijding dienen daar onlosmakelijk aan te worden verbonden.

Het Strategisch Bedrijfsplan 2007- 2010 van SoZaWe

In het Strategisch Bedrijfsplan 2007-2010³ van de afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SoZaWe) is de volgende missie voor de afdeling geformuleerd: ‘Het bevorderen van economische zelfredzaamheid van de inwoners van Haarlem die dit nodig hebben op het gebied van werk, inkomen en schulden’⁴.

De inwoners van Haarlem die dat nodig hebben kunnen daarom een beroep doen op voorzieningen van de afdeling SoZaWe: zij worden geholpen bij het vinden van werk en ontvangen een uitkering als er tijdelijk geen andere inkomstenbronnen zijn. Hier tegenover staat dat misbruik van de voorzieningen krachtig moet worden bestreden. SoZaWe is er niet om uitkeringen te verstrekken aan mensen die op andere wijze al goed voor zichzelf kunnen zorgen.

³ notanummer 2007/110667

⁴ Strategisch Bedrijfsplan 2007-2010 SoZaWe, pagina 6

SoZaWe gaat daarbij uit van de goede trouw van de klanten. Om meer met en voor de klant te kunnen doen, is een vertrouwensrelatie onontbeerlijk. Mensen die recht hebben op een uitkering moeten die vlot en zakelijk kunnen krijgen. Bij de poort moeten degenen die wel en degenen die niet recht hebben op bijstand worden gescheiden.

Om een goede dienstverlening te kunnen bieden, wil SoZaWe zorgen voor een vlotte afhandeling van aanvragen. De klant moet weten wat hij kan verwachten (rechten en plichten) en er dient duidelijkheid te zijn over de doorlooptijd en de procedures. De administratieve lasten voor de klant en de organisatie zijn bij voorkeur zo laag mogelijk. Naast snel en duidelijk wil SoZaWe ook zakelijk zijn: op financieel gebied, in het nakomen van afspraken en in het toepassen van regelingen.

Ten aanzien van de rol van SoZaWe in de ketensamenwerking met partijen in de omgeving is in het Strategisch Bedrijfsplan verwoord dat SoZaWe invloed wil hebben op die onderdelen van de omgeving die van belang zijn om de missie van de afdeling te verwezenlijken. Ten behoeve van een goede samenwerking en uitwisseling worden relaties onderhouden en afspraken gemaakt met de ketenpartners. Zij zijn onmisbaar om de doelstellingen te realiseren.

Met betrekking tot fraude betekent bovenstaande dat een goed evenwicht gevonden moet worden in de rechten en plichten voor de klanten om misbruik te voorkomen en te bestrijden. Goede communicatie, voorlichting en dienstverlening kunnen bijdragen aan het voorkomen van fraude. Desalniettemin moet worden erkend dat frauderisico's bestaan en daarop dient aan de poort en in het bestandsbeheer te worden ingegrepen, zoveel mogelijk gebaseerd op kenmerken en signalen die op een verhoogd risico wijzen.

3. Hoogwaardig Handhaven

In de inleiding is al aangegeven dat binnen de sociale zekerheid met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van fraude het motto 'Hoogwaardig Handhaven' is. Hoogwaardig Handhaven gaat uit van vier samenhangende, hierna beschreven elementen. De eerste twee elementen zijn gericht op fraudepreventie, de laatste twee op fraudebestrijding.

1) Vroegtijdig informeren (informatie op maat)

Niet alleen over rechten, maar ook over verplichtingen dient goede informatie te worden verstrekt. Voorkomen moet worden dat uit onwetendheid of uit verkeerde aannames fraude voortkomt. Het is daarom nodig de klant vroegtijdig en volledig voor te lichten over diens rechten en plichten. Ook is het van belang klanten te wijzen op de mogelijke consequenties van frauderen omdat daar een preventieve werking van uit kan gaan. Bovendien dient de voorlichting zich niet alleen te richten op (potentiële) klanten, maar alle inwoners van de gemeente te omvatten. Een goede voorlichting over rechten en plichten dient namelijk niet alleen handhaving, maar ook het tegengaan van niet-gebruik van voorzieningen en het creëren en in stand houden van maatschappelijk draagvlak.

2) Optimaliseren van dienstverlening (dienstverlening op maat)

Onnodige en ingewikkelde procedures wekken irritatie en weerstand op bij klanten en verminderen daardoor de spontane bereidheid tot het nakomen van verplichtingen. Iemand die bijvoorbeeld meerdere keren dezelfde of irrelevante vragen moet beantwoorden en met veel verschillende medewerkers en ondoorzichtige procedures te maken krijgt, fraudeert gemakkelijker.

Een goede dienstverlening, die het naleven van regels zo gemakkelijk mogelijk maakt, heeft een preventief effect. Wie klantgericht, deskundig en zorgvuldig wordt behandeld zal eerder accepteren dat men met het oog op mogelijke fraude informatie inwint en controleert. Bovendien bouwt de klant een dusdanige relatie op met de klantmanager dat er vertrouwen ontstaat. In zo'n relatie kan het zijn dat wettelijke regels en verplichtingen niet zijn afgestemd op de situatie of mogelijkheden van de klant, zodat een maatwerkoplossing noodzakelijk is.

3) Vroegtijdige detectie (controle op maat)

Controle moet gericht zijn op vroegtijdige herkenning en aanpak van onrechtmatigheden. Dit gebeurt bij voorkeur door een gerichte inzet van controlecapaciteit (signaal- en risicogestuurd) van de klantmanager, waar nodig ondersteund door een medewerker handhaving. Uitgangspunt van deze gerichte inzet, controle op maat, is dat enerzijds intensiever wordt gecontroleerd daar waar het risico van onrechtmatig gebruik groter is en anderzijds minder wordt gecontroleerd daar waar het risico van onrechtmatig gebruik lager is. Het voordeel daarvan is dat de controlecapaciteit efficiënt wordt ingezet en dat (fraude)bedragen nog niet te hoog zijn opgelopen. Daardoor is het te vorderen bedrag gemakkelijker te berekenen en te innen en komt het minder vaak tot een strafrechtelijke procedure.

Zijn er signalen van dusdanige fraude (qua ernst en omvang) dat een intensief traject van onderzoek en opsporing vereist is, dan wordt de sociale recherche ingezet.

4) Daadwerkelijk sanctioneren (lik-op-stuk en op maat)

In de ideale situatie van hoogwaardig handhaven wordt, zodra de onrechtmatigheid is vastgesteld, daadwerkelijk en zo snel mogelijk een maatregel opgelegd. De regels hieromtrent zijn vastgelegd in de Afstemmingsverordening.

4. Hoogwaardig Handhaven in Haarlem in de afgelopen jaren

In 2003 is in Haarlem het meerjarig fraudebeleidsplan 'Fraudebestrijding onder de loep' vastgesteld. Ook dit beleidsplan was al gebaseerd op het concept 'Hoogwaardig Handhaven'. Daarnaast hebben we in 2004 en 2005 gebruik gemaakt van de tijdelijke stimuleringsregeling *Hoogwaardig Handhaven* waarmee nieuw beleid is ontwikkeld en geïmplementeerd. Bovengenoemde heeft tot de volgende resultaten geleid:

4.1. Informatievoorziening

Sinds 2004 wordt door de afdeling SoZaWe regelmatig actief gecommuniceerd over handhavingactiviteiten en de resultaten daarvan. Hiertoe gaan persberichten uit en wordt meegewerkt aan krantenartikelen. Doel hiervan is preventie en draagvlakverbreding.

In het kader van informatievoorziening is ook een rechten- en plichtenfolder ontwikkeld die aan de klant wordt uitgereikt en toegelicht bij de aanvraag van een uitkering. Met deze folder wordt de klant geïnformeerd over de rechten en plichten die aan een uitkering zijn verbonden om te voorkomen dat klanten uit onwetendheid frauderen.

Ook de Nieuwsbrief die SoZaWe sinds het najaar van 2005 uitgeeft heeft onder meer deze functie: via deze weg worden klanten regelmatig geïnformeerd over (nieuwe) regelgeving.

4.2. Kennis en vaardigheden van de klantmanagers

Fraudesignalering en signaalopvolging is niet een zaak van het bureau fraudebestrijding alleen. In het kader van Hoogwaardig Handhaven is het van belang om fraude in een zo vroeg mogelijk stadium te herkennen en bestrijden. Juist de klantmanagers, die direct contact met de klant hebben en de klant kennen, spelen daarin een belangrijke rol. Om die reden hebben de klantmanagers in de afgelopen jaren trainingen fraudealertheid en gespreksvaardigheden gevolgd.

4.3. Verbetering van de dienstverlening

Ter verbetering van de dienstverlening is de caseload van de klantmanagers verlaagd van 120 naar 80 klanten. Op die manier kunnen de klantmanagers meer tijd en aandacht aan hun klanten besteden. De klantmanager kent de klant zodoende beter, wat niet alleen de dienstverlening ten goede komt, maar waarmee ook eventuele fraude vroegtijdiger in zicht kan komen.

In het voorjaar van 2007 zijn de maandelijkse inkomstenverklaringen voor het grootste deel van de klanten vervangen door mutatieformulieren. Hiermee is de dienstverlening aan de klanten verbeterd, doordat klanten slechts dan actief informatie hoeven te verstrekken wanneer er iets in hun situatie is gewijzigd, in plaats van dat zij maandelijks reeds bij SoZaWe bekende informatie moeten verstrekken.

Daarnaast is een aantal aanvraagformulieren voor bijzondere bijstand vereenvoudigd.

4.4. Nieuwe controle- en onderzoeksmethoden

In 2004 heeft de afdeling SoZaWe een nieuwe vorm van rechtmatigheidonderzoek ingevoerd, namelijk risicogestuurde onderzoeken. Hierbij wordt door risicoanalyse vooraf bepaald welke groepen een verhoogd risico op fraude geven. Deze risicogroepen worden vervolgens aan een intensiever, op het risico toegespitst onderzoekstraject onderworpen.

Ook zijn in de afgelopen jaren een aantal thema-onderzoeken uitgevoerd in samenwerking met andere instanties. Met de Rijksdienst voor het Wegverkeer is een onderzoek gedaan naar autobezit en met de Kamer van Koophandel is een onderzoek gedaan naar verzwegen ondernemerschap.

4.5. Cijfers 2004-2006 :

Sinds 2004 zijn bij de sectie fraudebestrijding 3 handhavingmedewerkers werkzaam.

Hun taak bestaat eruit om nader onderzoek te doen in die gevallen waarin er fraudesignalen zijn die niet zo ernstig of omvangrijk worden ingeschat dat rechercheonderzoek gerechtvaardigd zou zijn. De handhavingmedewerkers voeren hiertoe confrontatiegesprekken en doen huisbezoeken, veelal in samenwerking met de klantmanagers.

In de afgelopen jaren voerden de handhavingmedewerkers gezamenlijk gemiddeld 140 huisbezoeken en 149 confrontatiegesprekken uit per jaar. In gemiddeld 82 gevallen per jaar leidden de interventies van de handhavers tot beëindiging van uitkering en in gemiddeld 20 gevallen tot aanpassing van de uitkering. Daarnaast werden jaarlijks gemiddeld 54 uitkeringen

beëindigd naar aanleiding van onderzoeken door de bijzonder controleurs en de sociale recherche (meer resultaten van de sociale recherche: zie hierna). De beëindiging van gemiddeld 136 uitkeringen (82 + 54) leidde per jaar tot een bezuiniging van € 1.632.000,- op verstrekte uitkeringen (€ 12.000,- per beëindigde uitkering).

Signalen m.b.t. mogelijke fraude met een omvang van meer dan € 6.000,- worden niet afgehandeld door klantmanagers en/of handhavingmedewerkers, maar worden onderzocht door de sociaal rechercheurs. De omvang en ernst van de vermeende fraude wordt dan zodanig ingeschat dat een arbeidsintensief rechercheonderzoek gerechtvaardigd is. Als er voldoende bewijs is, wordt de verdachte indien nodig aangehouden en verhoord. Dit gebeurt alleen na overleg met en in opdracht van de Officier van Justitie. In de afgelopen jaren is gemiddeld 45 keer per jaar aangifte gedaan bij het Openbaar Ministerie omdat er sprake was van fraude voor een bedrag van meer dan € 6.000,-. In deze fraudezaken ging het om gemiddeld ca. € 22.000,- per zaak; per jaar ca. € 1.000.000,-.

5. Hoogwaardig Handhaven in Haarlem: periode 2008-2010

In de vorige paragraaf beschreven wij de activiteiten en resultaten van de afgelopen jaren op het terrein van Hoogwaardig Handhaven. Daarmee is een goede start gemaakt, maar we zijn er nog niet.

Hoogwaardig Handhaven is een concept met veel aspecten. Deels is zijn deze inmiddels ontwikkeld en geïmplementeerd in Haarlem. Deels ook is dat nog niet het geval. Voor de komende jaren stellen wij ons daarom, in het kader van Hoogwaardig Handhaven, de volgende doelen die wij middels genoemde aanpak willen realiseren:

5.1. Vroegtijdig informeren (informatie op maat)

Doelstellingen:

- de klant is duidelijk geïnformeerd over zijn rechten en plichten: fraude uit onwetendheid komt niet meer voor
- de klant is duidelijk geïnformeerd over de wijze waarop SoZaWe de nakoming van verplichtingen controleert en over de consequenties van het niet-nakomen van die verplichtingen
- potentiële klanten zijn geïnformeerd over de beschikbaarheid en toegankelijkheid van regelingen en maken gebruik wanneer zij rechthebbend zijn (tegengaan niet-gebruik)
- algemeen is bekend dat aan een uitkering rechten én plichten zijn verbonden en het maatschappelijk draagvlak voor sociale voorzieningen wordt in stand gehouden

Aanpak om doelstellingen te bereiken:

- a. Bij aanvraag wordt de klant actief geïnformeerd over diens rechten en plichten, over de dienstverlening die de cliënt van SoZaWe kan verwachten en over de consequenties van het niet nakomen van de verplichtingen; de cliënt krijgt hierbij een folder uitgereikt

Juist de aanvraag vormt een belangrijk moment voor de voorlichtingsplicht van de gemeente. Om te bevorderen dat klanten zich aan de regels houden die aan het

ontvangen van een uitkering zijn verbonden, is het van belang om hen, zodra zij instromen in de uitkeringssituatie, te informeren over hun rechten en over hun verplichtingen. Klanten moeten ook weten welke procedures worden gevolgd, onder welke voorwaarden ondersteuning bij het zoeken naar werk wordt geboden, op welke wijze controles plaats vinden en welke uitgangspunten de gemeente Haarlem hanteert in haar handhavingsbeleid.

Tijdens de uitkeringsaanvraag krijgen potentiële klanten een rechten-en-plichtenfolder en worden voornoemde onderwerpen mondeling toegelicht.

- b. Via de Nieuwsbrief, folders, de website, mailings en bij de reguliere contactmomenten met bestaande klanten zal aandacht worden besteed aan informatievoorziening over (gewijzigde) rechten en plichten, regelingen en handhaving

Nieuw beleid met gevolgen voor de rechten en plichten van de klant zullen middels bestaande kanalen aan de klant kenbaar worden gemaakt: via de driemaandelijks Nieuwsbrief, folders, de website van de gemeente Haarlem, via mailings en in de reguliere contactmomenten van de klantmanager met de klant.

- c. Ontwikkeling van een aan de situatie van de klant (diverse doelgroepen) aangepaste informatievoorziening

Rechten en plichten en het handhavingsbeleid moeten voor iedereen duidelijk zijn, ook voor doelgroepen die minder makkelijk te informeren zijn, bijvoorbeeld in geval van functioneel analfabetisme of bij andere problemen op het gebied van taal of in geval van moeilijke bereikbaarheid. In sommige gevallen zal maatwerk nodig zijn om klanten te voorzien van de nodige informatie.

Te denken valt aan een (meertalige) attendering boven aan een brief dat het gaat om belangrijke informatie waarbij klant ervoor moet zorgen, eventueel met behulp van anderen, dat hij/zij de inhoud begrijpt.

- d. Ontwikkeling en uitvoering van een communicatieplan waarin onder meer opgenomen publicaties via media

Door publicaties, website en via de media worden (potentiële) klanten en anderen geïnformeerd over activiteiten van SoZaWe en de resultaten op het gebied van handhaving. Zichtbaar wordt welke consequenties aan frauderen worden verbonden en zichtbaar wordt dat er een reële kans bestaat om opgepakt te worden. Het doel is om hiermee een waarschuwende en preventieve werking te bereiken.

5.2. Optimaliseren van dienstverlening (dienstverlening op maat)

Doelstellingen:

- de dienstverlening is zodanig geoptimaliseerd dat klanten die weinig veranderingen hebben in hun persoonlijke omstandigheden te maken hebben met minder intensieve controles

- de dienstverlening is zodanig geoptimaliseerd dat klanten geneigd en bereid zijn de regels na te leven en mee te werken aan de nodige controle

Aanpak om doestellingen te bereiken:

a. Klantgerichte en klantvriendelijke bejegening

Klantvriendelijke dienstverlening bevordert de bereidheid tot (spontane) naleving van regels. Dit begint met een prettige en heldere communicatie, zowel mondeling als schriftelijk. In het gesprek bij aanvang van de uitkering wordt afgesproken en vastgelegd wat de afdeling SoZaWe en de klant van elkaar mogen verwachten. Daar waar het klantmanagers ontbreekt aan kennis en vaardigheden op dit gebied zullen zij worden getraind.

b. Zo eenvoudig en duidelijk mogelijke beschikkingen/correspondentie, formulieren en procedures:

Belemmeringen in de dienstverlening moeten worden voorkomen omdat het contraproductief werkt in het hele handhavingsbeleid. Als klanten niet begrijpen wat van hen verwacht wordt, kunnen wij ook niet van hen verwachten dat zij hun verplichtingen nakomen. Beschikkingen waarin aan klanten wordt meegedeeld waar zij recht op hebben, maar ook aan welke verplichtingen zij moeten voldoen moeten helder en begrijpelijk zijn. Wij zullen de huidige beschikkingen hierop screenen en waar nodig aanpassen.

Er is reeds een start gemaakt met de vereenvoudiging van aanvraagformulieren voor bijzondere bijstand en de schoolkostenvergoeding. Ook andere aanvraagformulieren zullen zoveel mogelijk worden vereenvoudigd.

c. De klantmanager ziet de klant vaker dan voorheen, kent daardoor zijn klant beter en kan daardoor de naleving van regels door de klant beter interpreteren

In het voorjaar van 2007 is de omvang van het klantenbestand van elke klantmanager kleiner geworden om de klantmanager in de gelegenheid te stellen zijn of haar klanten vaker te zien en te spreken. Dit is m.n. ingegeven vanuit het oogpunt van efficiëntie op het gebied van reïntegratie. Bijkomend voordeel van het vaker zien van de klant is dat de klantmanager zich een beter beeld van de klant kan vormen dan voorheen en daarmee ook beter kan interpreteren of, in welke mate en waarom op die manier de klant de regels naleeft.

d. Invoering van elektronische dienstverlening en het Digitaal Klantdossier

Drempels en belemmeringen in de dienstverlening moeten worden voorkomen omdat het contraproductief werkt in het hele handhavingsbeleid. Een bekend voorbeeld in dit kader is het meermaals vragen van reeds bekende of onnodige informatie.

Momenteel ligt ter behandeling in de Tweede Kamer het wetsvoorstel inzake de Wet eenmalige gegevensuitvraag werk en inkomen. Deze wet heeft tot doel om ter verbetering van de dienstverlening aan burgers het mogelijk te maken dat in de keten werk en inkomen gegevens gezamenlijk worden verwerkt en slechts eenmaal aan burgers worden gevraagd. Zo mogen gemeenten bepaalde gegevens niet meer bij klanten opvragen als deze ook op andere wijze kunnen worden verkregen. Deze wet is een belangrijke aanleiding om, landelijk, het Digitaal Klantdossier (DKD) in te voeren. Dit DKD is een elektronisch dossier dat van elke klant alle gegevens bundelt die bij verschillende uitvoeringsinstanties en de gemeentelijke sociale diensten bekend zijn. Vaker dezelfde gegevens vragen of doorgeven is daarmee niet meer nodig. Met het DKD wordt niet alleen de dienstverlening aan de klant verbeterd, maar kan ook fraude eenvoudiger worden voorkomen doordat de klantmanager de beschikking heeft over gegevens die direct van de authentieke bron afkomstig zijn.

- e. Invoering van mutatieformulieren ter vervanging van de huidige, maandelijkse inkomstenverklaringen:

Een andere verbetering van dienstverlening is de vervanging van de Inkomstenverklaring door een mutatieformulier in het voorjaar van 2007. De Inkomstenverklaring die de klant maandelijks kreeg toegestuurd en vervolgens ingevuld en ondertekend moest retourneren, is toen voor de meeste klanten vervangen door een mutatieformulier. Alleen als er een wijziging in de situatie van de klant is opgetreden, is de klant verplicht het formulier, ingevuld met de juiste gegevens, te retourneren.

Voor een deel van de klanten is de Inkomstenverklaring gehandhaafd, namelijk voor degenen die hebben opgegeven dat zij inkomsten uit andere bronnen hebben. Deze moeten maandelijks worden gemeld zodat deze op juiste wijze met de te verstrekken uitkering kunnen worden verrekend.

- f. Goede afstemming en uitwisseling met ketenpartners: CWI, UWV en reïntegratiebedrijven

SoZaWe is bij de instroom en uitstroom medeafhankelijk van haar ketenpartners: m.n. het CWI en het UWV aan de 'voorkant' en de reïntegratiebedrijven aan de 'achterkant'. Ketenbreed moet de dienstverlening worden geoptimaliseerd en handhaving is binnen het ketenprogramma één van de prioriteiten.

Het huidige Suwinet draagt bij aan de uitwisseling van gegevens met het CWI en het UWV. De medewerkers van SoZaWe hebben direct toegang tot belangrijke klantgegevens via Suwinet-Inkijk. Hierin staan klantgegevens van verschillende ketenpartners, zoals CWI en UWV. Ook de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) levert gegevens. Daarnaast biedt Suwinet-Inkijk aanvullende informatie. Bijvoorbeeld over de status van identiteitsbewijzen, adresgegevens en contactpersonen van bedrijven, relevante wet- en regelgeving en fraudepreventie. Ook de invoering van het Digitaal Klantdossier (zie onder d) draagt bij aan een optimalisering van de gegevensuitwisseling tussen ketenpartners.

5.3. Vroegtijdige detectie (controle op maat)

Doelstellingen:

- de beschikbare middelen worden zo efficiënt mogelijk ingezet: in minder tijd gericht en méér fraude detecteren
- fraude wordt op een zo vroeg mogelijk tijdstip herkend en onderzocht met een efficiënte inzet van beschikbare middelen
- door vroegtijdige detectie en opvolging worden de gevolgen van fraude beperkt: zowel voor klant als voor gemeente (strafrechtelijke trajecten en langdurige terugvorderingstrajecten moeten zoveel mogelijk vermeden worden)

Aanpak om doelstellingen te bereiken:

- a. Versterking van de Poortwachtersfunctie: het handhaven aan de poort

Voorkomen moet worden dat uitkeringen worden verstrekt aan hen die daar geen recht op hebben omdat ze niet aan de vereiste criteria voldoen. Daarom is het het meest effectief om al bij de aanvraag van de uitkering, dat wil zeggen ‘aan de poort’, gedegen te controleren. Dit gebeurt door medewerkers van SoZaWe bij het CWI, waar de aanvraagprocedure wordt afgehandeld.

In die procedure wordt gebruik gemaakt van de fraudescorekaart. Dit is een landelijk ontwikkeld instrument dat op basis van invulling van een aantal variabele basisgegevens voorspelt of er in de betreffende situatie een verhoogd risico op bepaalde fraudesoorten aanwezig is. Als daar aanleiding toe is wordt nader onderzoek gedaan ter verificatie van door de aanvrager verstrekte gegevens, eventueel middels een huisbezoek. Ook worden ter verificatie van gegevens bij de aanvraag zo nodig andere bronnen geraadpleegd, bijvoorbeeld de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA; adresgegevens), het Inlichtingenbureau (IB; zie hierna) en anderen.

- b. Bevorderen van mogelijkheden tot gegevensuitwisseling en bestandsvergelijkingen/- koppelingen

Momenteel worden voor (verificatie van verstrekte) gegevens diverse bronnen geraadpleegd, zoals het Inlichtingenbureau, Suwinet en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Het Inlichtingenbureau is in 2001 opgericht door het Ministerie van SZW met destijds als doel het bijdragen aan de rechtmatigheidscontrole door gemeenten. Het bureau verstrekt gegevens van o.m. de Belastingdienst, het UWV en de Informatiebeheergroep. Door deze te combineren met gegevens over de uitkering kunnen zogenoemde samenloopsignalen optreden waaruit kan blijken dat een klant wellicht geen of minder recht op uitkering heeft.

Ook middels Suwinet hebben klantmanagers en andere ketenpartners (CWI en UWV) direct toegang tot relevante gegevens voor en over klanten, afkomstig van de diverse ketenpartners en de GBA.

Bij de RDW kan informatie worden ingewonnen over eventueel voertuigbezit van (potentiële) klanten en daarmee over eventueel (verzwegen) vermogen.

Eerder is reeds aangegeven dat wij bezig zijn met de invoering van het Digitaal Klantdossier (DKD). Daarmee zijn voor de medewerkers van SoZaWe gegevens van verschillende instanties, direct afkomstig van de authentieke bron, altijd toegankelijk.

Daarnaast moeten met reïntegratiebedrijven afspraken worden gemaakt over handhavingsaspecten en gegevensuitwisseling m.b.t. de klanten die aan een door de gemeente gefinancierd reïntegratietraject deelnemen: het gaat dan om handhaving van de arbeidsverplichting.

c. Invoering van een nieuwe wijze van periodiek controleren: een jaarlijks onderzoek aan de hand van een controleformulier

Enige jaren geleden zijn in Haarlem de periodieke, uitgebreide heronderzoeken die standaard bij alle klanten werden uitgevoerd, afgeschaft. Daarvoor in de plaats werd onder een a-select getrokken deel van de klanten een regulier rechtmatigheidsonderzoek uitgevoerd en onder een selecte groep klanten een risicogestuurd rechtmatigheidsonderzoek.

Gevolg is dat een deel van de klanten jarenlang buiten beeld kan blijven waar het gaat om enige controle van rechtmatigheid. Dit vinden wij niet wenselijk en daarom voeren wij in 2008 een nieuwe, ten opzichte van vroeger beperkte, vorm van jaarlijkse controle in die bij iedere klant wordt uitgevoerd. Deze controle bestaat uit een onderzoek naar de rechtmatigheid van de uitkeringssituatie van de klant aan de hand van een inlichtingenformulier⁵. De klant moet bij dit onderzoek een formulier ondertekenen waarmee hij/zij verklaart dat de gegevens zoals die op dat moment bekend zijn bij SoZaWe en waarop de uitkering wordt gebaseerd, juist zijn. Als uit het onderzoek signalen naar voren komen die kunnen duiden op fraude, wordt hieraan uiteraard vervolgonderzoek verbonden (m.b.v. fraudekompas: zie onder d.).

Met de invoering van deze vorm van jaarlijkse rechtmatigheidscontrole, waar nodig opgevolgd met signaalgestuurd onderzoek (zie onder e), vervalt de risicogestuurde controle⁶ zoals wij die sinds 2004 uitvoeren.

d. Invoering van het fraudekompas en implementatie van protocollen

Aangezien er verschillende soorten fraude bestaan die elk een eigen manier van onderzoek vergen, is het ten behoeve van de effectiviteit en efficiëntie wenselijk om op het signaal of de soort vermeende fraude toegespitste werkwijzen en protocollen te hanteren. Wij gaan deze werkwijzen/protocollen opnemen in het zogenoemd 'fraudekompas': een overzicht van alle mogelijke vormen van fraude en een handleiding waarin beschreven wordt bij welke vormen van fraude, welke vragen moeten worden gesteld en welke acties moeten worden ondernomen. Hiermee wordt aan medewerkers duidelijke handvatten geboden over hoe bepaalde

⁵ Bij een wijziging van controle zoals hier bedoeld, worden ook de Administratieve Organisatie en Interne Controle aangepast.

⁶ Bij de risicogestuurde onderzoeksmethode wordt door een risicoanalyse vooraf bepaald welke groepen een verhoogd risico op fraude. Deze risicogroepen worden vervolgens aan een intensiever, op het risico toegespitst onderzoekstraject onderworpen.

fraudesignalen op te volgen en controles uit te voeren en wordt de eenduidigheid in werkwijze bevorderd.

e. Verdere ontwikkeling van signaalgestuurd onderzoek

Bij de methode van signaalgestuurd onderzoek wordt, als zich een signaal voordoet dat op fraude kan duiden, de betreffende klant intensiever gecontroleerd. Het onderzoek richt zich in eerste instantie specifiek op het betreffende signaal. Dit kan zich op ieder moment van het uitkeringsproces voordoen. Signalen kunnen op verschillende manieren binnenkomen: naar aanleiding van een regulier onderzoek, op basis van gegevens van belanghebbende, door een externe melding (tip), via het Inlichtingenbureau of Suwinet, GBA, en via instanties als woningcorporaties, schuldhulpverlening en dergelijke. Om dit type onderzoek te faciliteren zullen instrumenten en protocollen voor signaalherkenning en –opvolging worden ontwikkeld en ingevoerd. Ook vraagt deze vorm van onderzoek een fraudealerte opstelling van de klantmanagers: hiertoe zullen wij de klantmanagers een training laten volgen.

f. Thema-onderzoeken

Naast onderzoek op basis van signalen of risico's, voeren wij ook onderzoeken uit op basis van bepaalde thema's. Voorbeelden zijn onderzoeken naar ongebruikelijk bezit (dit kan wijzen op verzwegen inkomen of vermogen) en naar een relatief gering of juist hoog waterverbruik (dit kan wijzen op woon/adresfraude). Bij dergelijk onderzoek wordt samengewerkt met andere organisaties die eveneens belang hebben en/of van wie wij afhankelijk zijn voor het kunnen uitwisselen van gegevens. Samenwerkingspartners hierbij kunnen zijn de Belastingdienst, de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW), de Kamer van Koophandel (KvK), het Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding (RCF), het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen, de Sociale Verzekeringsbank, nutsbedrijven, woningcorporaties, andere gemeenten, politie en het Openbaar Ministerie. In de afgelopen jaren hebben wij dergelijke onderzoeken in een aantal, door het RCF geïnitieerde en gefaciliteerde, projecten uitgevoerd. Als het RCF in de komende jaren opnieuw dergelijke themaonderzoeken aanbiedt en faciliteert, zullen wij opnieuw overwegen om daaraan deel te nemen.

g. Versterking van de samenwerking met andere (gemeentelijke) partners

Signalen die wijzen op mogelijke fraude kunnen zoals hiervoor beschreven afkomstig zijn uit gegevensbestanden, maar kunnen ook worden geleverd door medewerkers van organisaties die contacten hebben met onze klanten zoals het CWI en de reïntegratiebedrijven.

Voorop staat uiteraard dat het doel van reïntegratiebedrijven is om onze klanten op weg naar werk te helpen. In dat traject echter kunnen zich gedragingen van de klant voordoen die mogelijk een signaal zijn van fraude, bijvoorbeeld het niet of niet op tijd verschijnen bij een oproep. In dergelijke situaties zullen klanten terug moeten worden gemeld bij de klantmanagers van SoZaWe.

h. Keuzes in prioritering maken bij controle en opsporing:

Eerder is al opgemerkt dat controles die niet effectief zijn moeten worden vermeden: middels maatwerk moet de inzet zoveel mogelijk gericht zijn op controles die het meest effectief zijn. De keuze voor de methodiek van signaalgestuurd onderzoek draagt daar aan bij.

Keuzes kunnen ook worden gemaakt op grond van het gewicht van een zaak: meer inzet voor zwaardere fraudezaken en minder inzet voor de lichtere zaken. Wij doen dit door de inzet van handhavers op die signalen die als het meest serieus worden beoordeeld en de inzet van sociaal rechercheurs op de zwaardere zaken, die veelal in multidisciplinair verband worden opgepakt (bijvoorbeeld i.s.m. politie, belastingdienst, arbeidsinspectie en anderen).

5.4. Daadwerkelijk sanctioneren (lik-op-stuk en op maat)

Doelstelling:

- Als er sprake is van regelovertreding dan moet dit direct gevolgen hebben: op zijn minst door het terugbetalen van teveel ontvangen uitkering en het weer in overeenstemming brengen van de rechten van de klant met de mate waarop de klant de verplichtingen (niet) nakomt; eventueel door aangifte bij het Openbaar Ministerie

Aanpak om doelstellingen te bereiken:

- a. Bevordering van het lik-op-stuk beleid, waar mogelijk door toepassing van de op 1 januari 2007 van kracht geworden Afstemmingsverordening en waar nodig door aangifte bij het Openbaar Ministerie (voor strafrechtelijke vervolging)

De geloofwaardigheid van het handhavingsbeleid staat of valt met de reactie van de gemeente in het geval er sprake is van het niet naleven van de regels. Dit beleid moet helder zijn en door iedereen binnen de organisatie worden uitgedragen. De gemeente moet een zichtbaar lik-op-stuk-beleid voeren: dan heeft sanctioneren een preventief effect.

- b. Terugvordering als het sluitstuk van een effectief handhavingsbeleid

Terugvordering is het sluitstuk van een effectief handhavingsbeleid. In de Beleidsregels Terugvordering WWB heeft de gemeente Haarlem vastgelegd wanneer en hoe zij teveel betaalde bijstand terugvordert.

6. Financiële paragraaf

De voor de komende jaren voorgenomen activiteiten zoals beschreven in de vorige paragraaf zullen worden uitgevoerd binnen de huidige formatie. Er zijn geen extra financiële middelen voor formatie nodig.

De kosten ten behoeve van training van de klantmanagers € 50.000,- brengen wij ten laste van de gereserveerde middelen in het kader van het gemeentelijk Vormings- en Opleidingsbudget.

7. Besluit

1. Het college stelt de Raad voor om de nota 'De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008-2010' vast te stellen.
2. Het college brengt de kosten ten behoeve van training van de klantmanagers € 50.000,- ten laste van de gereserveerde middelen in het kader van het gemeentelijk Vormings- en Opleidingsbudget.
3. De betrokkenen worden daags na besluitvorming geïnformeerd over dit besluit. De media ontvangen een persbericht.
4. Het raadsstuk wordt voorgelegd aan de gemeenteraad, nadat de commissie Samenleving hierover een advies heeft uitgebracht.

ter informatie:

Uitgangspunten en richtlijnen van SoZaWe bij huisbezoek en (anonieme) tips

Bijgaande stukken ontvangt u ter informatie en betreffen de door SoZaWe gehanteerde uitgangspunten en richtlijnen bij:

1. het afleggen van een huisbezoek en
2. de behandeling van (anonieme) tips.

De stukken zijn afkomstig uit het Handboek WWB van Schulink. Dit is een online-handboek dat deel uitmaakt van het kwaliteitszorgsysteem van SoZaWe en als zodanig voor de medewerkers van SoZaWe een belangrijke leidraad en naslagwerk vormt.

ad.1: het afleggen van een huisbezoek:

Over het afleggen van een huisbezoek treft u de informatie uit: hoofdstuk 5 Verplichtingen en afstemming, paragraaf 5.5. Medewerkingsplicht, onderdeel 3 Huisbezoek.

ad.2: de behandeling van (anonieme) tips:

Over de behandeling van (anonieme) tips treft u de informatie uit: hoofdstuk 5 Verplichtingen en afstemming, paragraaf 5.3. Inlichtingenplicht, onderdeel 7: (Anonieme) tips.

De daarin genoemde Circulaire Inlichtingenplicht is afkomstig van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en dateert uit juni 2002: waar Abw (de destijds geldende Algemene Bijstandswet) wordt vermeld kan WWB worden gelezen. De inhoud is nog steeds actueel.

1. Uitgangspunten en richtlijnen bij het afleggen van een huisbezoek:

uit: Schulink Handboek Wet werk en bijstand

Bijstand - Hoofdstuk 5. Verplichtingen en afstemming

§ 5.5. Medewerkingsplicht

3. Huisbezoek

In dit onderdeel komen achtereenvolgens aan de orde:

- 3.1. Inleiding
- 3.2. Gedragsregels huisbezoek
- 3.3. Aangekondigd huisbezoek
- 3.4. Onaangekondigd huisbezoek
- 3.5. Beleidsregels huisbezoek

3.1. Inleiding

Huisbezoeken kunnen zowel aangekondigd als onaangekondigd plaatsvinden. Op grond van artikel 17 lid 2 WWB is een bijstandsgerechtigde verplicht aan een huisbezoek mee te werken indien het huisbezoek redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van de WWB (zie TK 2002-2003, 28 870, nr. 3, p. 47).

één van de controlemiddelen

Het huisbezoek is één van de in aanmerking komende controlemiddelen. Voor al het overheidshandelen geldt dat het evenredig moet zijn in relatie tot de gestelde doelen. Dit geldt dus ook voor het huisbezoek als controlemiddel. Dit betekent dat in het algemeen verband moet bestaan tussen de aard van de te onderzoeken gegevens en de wijze waarop het onderzoek plaatsvindt. Het overleggen van giro-afschriften kan bijvoorbeeld evengoed op het kantoor van de sociale dienst. Andere gegevens kunnen beter worden gecontroleerd door een huisbezoek, bijvoorbeeld de woonsituatie. Het huisbezoek dus kan niet de standaardwijze van verificatie van gegevens zijn, maar als het nodig is, moet dit middel wel kunnen worden toegepast (vgl. ook TK 1993-1994, 22 454, nr. 48, p. 63).

subsidiariteitsbeginsel

Het afleggen van een huisbezoek is een verstrekkend controlemiddel. Om die reden dient het college hiervan af te zien indien het beoogde doel (de verificatie van bepaalde gegevens) op een voor belanghebbende minder ingrijpende wijze kan worden bereikt. Dit noemt men ook wel het subsidiariteitsbeginsel en speelt een belangrijke rol in het kader van de bescherming van de privacy. Zie CRvB 03-09-2002, nr. 00/178 NABW voor een voorbeeld waarin het college op grond hiervan niet gerechtigd was tot het afleggen van een huisbezoek. Het betrof een geval waarin belanghebbende in een andere gemeente stond ingeschreven dan waar zij feitelijk woonde. Deze laatste gemeente stemde hiermee in en verleende bijstand. Bij een heronderzoek wilde het college een huisbezoek afleggen. Er was echter geen enkele

aanwijzing dat de woonplaats van belanghebbende was gewijzigd. Daarnaast had belanghebbende de nodige schriftelijke bescheiden overgelegd waaruit bleek dat zij nog steeds woonde in de gemeente van bijstandsverlening.

niet tegen de wil van de bewoner

Een huisbezoek mag niet plaatsvinden tegen de wil van de betrokkene/bewoner. Dat zou namelijk schending van het huisrecht betekenen zoals dat is neergelegd in artikel 10 Grondwet. Het binnentreden in een woning tegen de wil van de bewoner is alleen in bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden mogelijk in het kader van strafrechtelijke onderzoeken (artikel 12 Grondwet).

toestemming

Van een inbreuk op het huisrecht is overigens geen sprake wanneer belanghebbende vrijwillig toestemming heeft verleend voor het binnentreden van de woning. Hierbij heeft dan wel te gelden dat er sprake moet zijn van een "informed consent", hetgeen inhoudt dat de toestemming van de belanghebbende moet zijn gebaseerd op volledige en juiste informatie over reden en doel van het huisbezoek (zie CRvB 11-04-2007, nr. 06/5950 WWB).

gevolgen weigeren huisbezoek

Hoewel de belanghebbende op grond van het huisrecht kan weigeren om een huisbezoek toe te staan, betekent dit niet dat zo'n weigering geen gevolgen kan hebben voor zijn uitkering. Zie verder onderdeel 4 van deze paragraaf.

Algemene wet op het binnentreden van woningen

Bij het afleggen van huisbezoeken in het kader van de WWB is een aantal regels van toepassing uit de Algemene wet op het binnentreden van woningen (Stb. 1994, 572). Concreet gaat het om de volgende verplichtingen voor de ambtenaren die een huisbezoek uitvoeren:

- Het zich voorafgaand legitimeren (het college dient ambtenaren daartoe legitimatiebewijzen te verstrekken).
- Het mededelen van het doel van het huisbezoek.
- Het voorafgaand aan het binnentreden daarvoor toestemming vragen aan de bewoner.

rapportage

In beginsel zal van ieder huisbezoek achteraf een rapport opgemaakt moeten worden met de bevindingen van het huisbezoek.

3.2. Gedragsregels huisbezoek

Neem bij het (on)aangekondigd afleggen van een huisbezoek naast de regels uit de Algemene wet op het binnentreden van woningen ook altijd de volgende gedragsregels in acht:

- Stel je zakelijke, correct en zorgvuldig op.
- Vermijd zoveel mogelijk het voeren van gesprekken aan de voordeur.

- Stel alleen vragen die relevant zijn voor de bijstandsverlening en laat niet-relevante vragen achterwege.
- Verzoek de belanghebbende om de rest van het huis te mogen zien wanneer dat voor het onderzoek nodig is (denk aan de kamer van de kostganger of onderhuurder).
- Bespreek de bevindingen van het huisbezoek indien mogelijk direct met de belanghebbende.
- Deel de belanghebbende zo mogelijk direct de conclusie van het huisbezoek mee.

3.3. Aangekondigd huisbezoek

In de volgende gevallen kan het zinvol of noodzakelijk zijn om een aangekondigd huisbezoek af te leggen:

- De belanghebbende verzoekt om bijzondere bijstand voor de kosten van woninginrichting of vervanging van duurzame gebruiksgoederen. Door middel van het afleggen van een huisbezoek kan beoordeeld worden of de opgevoerde kosten ook daadwerkelijk noodzakelijk zijn.
- Het huisbezoek is noodzakelijk om redenen van medische of sociale aard. Voorbeeld: de belanghebbende is fysiek niet in staat om naar het kantoor van de GSD te komen.

wijze van aankondigen

Het aankondigen van het huisbezoek kan zowel telefonisch als schriftelijk gebeuren.

3.4. Onaangekondigd huisbezoek

Het afleggen van een onaangekondigd huisbezoek is een zeer zwaar verificatiemiddel. Het is daarom alleen toegestaan wanneer dit redelijkerwijs noodzakelijk is. In het algemeen is een onaangekondigd huisbezoek redelijkerwijs noodzakelijk wanneer er aanleiding bestaat om te twifelen aan de juistheid van door de belanghebbende verstrekte inlichtingen omtrent de woonsituatie. Door het afleggen van een huisbezoek kan dan ter plekke de feitelijke woonsituatie worden beoordeeld. Het huisbezoek geschiedt onaangekondigd om te voorkomen dat de belanghebbende de woonsituatie voor het huisbezoek “aanpast”.

Voorbeelden van situaties waarin een onaangekondigd huisbezoek kan plaatsvinden:

- Er is een sterk vermoeden dat de belanghebbende een gezamenlijke huishouding voert, terwijl hij als alleenstaande of alleenstaande ouder aangemerkt wenst te worden.
- Er is een sterk vermoeden dat de belanghebbende (zwart) werkt, terwijl hij geen inkomsten uit arbeid vermeldt op het maandelijks rechtmatigheidsonderzoeksformulier (ROF) of geen mutatieformulier instuurt.
- Er is een sterk vermoeden dat de belanghebbende zijn woonplaats in een andere gemeente heeft.
- De belanghebbende zegt (een kamer) te huren of te verhuren, doch kan geen huurcontract overleggen (idem bij kostgangers of kostgevers).
- De belanghebbende zegt (een kamer) te huren of te verhuren, doch overlegt een onduidelijk of zelfs dubieus huurcontract (idem bij kostgangers of kostgevers).

- De belanghebbende zegt (een kamer) te huren of te verhuren, doch kan geen betaalbewijs overleggen (idem bij kostgangers of kostgevers).
- Het betreft een aanvraag voor bijstand voor duurzame gebruiksgoederen en het college gebruikt het huisbezoek om een zo betrouwbaar en actueel mogelijk beeld te krijgen van de staat waarin de te vervangen goederen verkeren (zie CRvB 06-04-2004, nr. 01/4611 NABW).

geen strijd met EVRM

Het afleggen van een onaangekondigd huisbezoek is niet in strijd met artikel 8 EVRM indien dit noodzakelijk is ter verificatie van de in het kader van de inlichtingenplicht van artikel 17 lid 1 WWB verstrekte gegevens. Er is in dat geval sprake van een gerechtvaardigde inbreuk van het recht op privacy (zie CRvB 28-09-1999, nr. 97/11877 ABW en CRvB 07-03-2005, nr. 02/3737 NABW). Een onaangekondigd huisbezoek zonder bijzondere aanleiding is echter niet toegestaan (zie CRvB 11-04-2007, nr. 06/5950 WWB).

3.5. Beleidsregels huisbezoek

Onderstaande richtlijn (B039) geeft aan welke beleidsregels gelden ten aanzien van (onaangekondigde) huisbezoeken.

Het huisbezoek moet een beter beeld opleveren over met name de woon- en leefsituatie van belanghebbende in relatie tot de uitkering. Het huisbezoek is een belangrijk verificatie-instrument. Als uitgangspunt zal in de volgende situaties een huisbezoek worden afgelegd.

- **Uit oogpunt van dienstverlening**
Het betreft hier huisbezoeken bij cliënten die als gevolg van hun immobiliteit of een communicatieve handicap niet zelf in staat zijn om naar de dienst te komen.
- **Als maatwerk voor bijstandsverlening**
Het gaat hier met name om bijstand voor woninginrichting. Om de noodzaak en omvang van bijstand te beoordelen is het vaak nodig de situatie ter plekke vast te stellen.
- **Als verificatie van de woon- en leefsituatie, zoals:**
 - verificatie of belanghebbende ook werkelijk op het opgegeven adres woont;
 - verificatie met wie de woning wordt gedeeld;
 - verificatie of sprake is van een gezamenlijke huishouding.

Deze verificaties vinden alleen via een huisbezoek plaats voor zover het college geconfronteerd wordt met inconsistentie van gegevens en deze inconsistentie onvoldoende wordt verklaard (gerede twijfels bij de juistheid van de verstrekte informatie). In het geval het huisbezoek plaatsvindt in het kader van een fraudeonderzoek, dan is het gebruikelijk dat het huisbezoek afgelegd wordt door de consulent en een sociaal rechercheur. Deze laatste maakt vervolgens een rapportage waarin de bevindingen worden beschreven.

- **Als verificatie van de vermogens- of inkomenssituatie**
Verificatie van het verrichten van bedrijfsmatige activiteiten en om de vermogenspositie nader te toetsen, voor zover er onduidelijkheid is over de aard en omvang van de activiteiten c.q. het vermogen.

(On)aangekondigd huisbezoek

Een huisbezoek wordt als uitgangspunt aangekondigd. Onder aangekondigd wordt ook verstaan een mededeling in de spreekkamer dat de consulent, eventueel vergezeld van een sociaal rechercheur, samen met belanghebbende naar zijn huis gaat.

Bij inconsistentie van gegevens waarvoor geen plausibele verklaring kan worden afgelegd is een onaangekondigd huisbezoek mogelijk. Daarnaast kan in het kader van een bijzondere onderzoek (repressieve controle) een onaangekondigd huisbezoek plaatsvinden. Bij een huisbezoek dient de consulent zich op verzoek van belanghebbende te legitimeren.

Overigens heeft belanghebbende het recht om het huisbezoek te weigeren. Indien hierdoor het recht op bijstand niet of niet meer kan worden vastgesteld, leidt dit er toe dat de bijstand moet worden beëindigd. Belanghebbende wordt dit, bij weigering van een huisbezoek, ook medegedeeld.

2. Uitgangspunten en richtlijnen bij de behandeling van (anonieme) tips

uit: Schulinc Handboek Wet werk en bijstand

Bijstand - Hoofdstuk 5. Verplichtingen en afstemming

§ 5.3. Inlichtingenplicht

7. (Anonieme) tips

Het komt regelmatig voor dat het college tips krijgt over misbruik en oneigenlijk gebruik van de WWB. Dit gebeurt veelal anoniem.

gevolgen tip

Een tip zal, mits relevant en voldoende feitelijk onderbouwd, slechts aanleiding kunnen zijn voor het instellen van een onderzoek. Alleen de in het kader van dit onderzoek verkregen gegevens kunnen, indien daartoe voldoende gronden bestaan, aanleiding vormen het betreffende recht op uitkering te herzien of in te trekken (zie circulaire van 24-06-2002 de Circulaire Inlichtingenplicht: zie toelichting hierna). Aan een anonieme tip kan echter geen bewijskracht worden toegekend (zie CRvB 25-01-2005, nr. 03/1710 NABW en CRvB 05-12-2005, nr. 04/2052 NABW).

onderzoek tip

Onder de WWB zijn herziening, intrekking en terugvordering bevoegdheden van het college. Het is daarom in eerste plaats aan het college om te bepalen hoe en of anonieme tips moeten worden onderzocht.

aanwijzing

De wetgever verwacht evenwel dat het college een terugvorderingsbeleid voert dat een effectieve bijdrage levert aan fraudebestrijding (zie TK 2002-2003, 28 870, nr. 3, p. 23). Het categorisch niet onderzoeken van anonieme tips staat mogelijk op gespannen voet met een effectieve fraudebestrijding. Daarom zou het categorisch niet onderzoeken van anonieme tips er in voorkomende gevallen toe kunnen leiden, dat de minister van SZW op grond van artikel 76 lid 3 WWB aanwijzing (zie paragraaf A1.4 onderdeel 5.2) geeft ook anonieme tips te onderzoeken.

Circulaire Inlichtingenplicht toegelicht

Inlichtingenplicht toegelicht

Bijstandsgelateerde (vermogens)fraude moet worden tegengaan. In deze circulaire wordt de ruimte toegelicht die de huidige [Abw](#) biedt om een fraudesignaal of -vermoeden te concretiseren en daaraan consequenties te verbinden. Dit is mede van belang voor het antwoord op de vraag hoe om te gaan met concrete vermoedens van (vermogens)fraude in het buitenland.

De praktijk

Een enkele fraudetip - hoe concreet ook - is onvoldoende om de uitkering aan te passen of te beëindigen. Wel kan het een aanknopingspunt vormen om belanghebbende te verzoeken extra gegevens te overleggen.

Voor vermoedens van bijvoorbeeld vermogen in het buitenland geldt, dat zolang belanghebbende in Nederland met alle gevraagde gegevens kan komen die het vermoeden ontkrachten en er verder geen concrete verifieerbare gegevens ter beschikking staan omtrent vermogen in het buitenland, beëindiging van de uitkering in beginsel niet aan de orde is.

Toch kan de combinatie van aanwijzingen in het dossier zodanig zijn dat stopzetten van de bijstandsuitkering mogelijk is. Indien is aangetoond dat onjuiste of onvolledige inlichtingen zijn verstrekt, kan de bijstand geheel worden geweigerd of beëindigd en eventueel teruggevorderd. In dat geval hoeft de gemeente niet meer aan te tonen dat de betrokkene geen of minder aanspraak had op bijstand. De Hoge Raad heeft voor die situatie ingestemd met een bewijslastverschuiving van de gemeente naar de belanghebbende¹.

Gegevensverstrekking

Volgens de wet en de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) kunnen alleen gegevens van de bijstandsgerechtigde worden gevraagd die hij op grond van de [Abw](#) moet verstrekken. Dit kan een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer betekenen. Het uitgangspunt is dat voor de minst ingrijpende wijze van verificatie wordt gekozen. De inbreuk op de levenssfeer moet in verhouding staan tot het doel: het verkrijgen van informatie (proportionaliteitsbeginsel).

Inlichtingenplicht

Belangrijk is dat de gemeente beoordeelt welke inlichtingen relevant zijn voor het vaststellen van het recht op een bijstandsuitkering. Indien de bijstandsgerechtigde deze inlichtingen niet verstrekt en als gevolg daarvan het recht op bijstand niet meer is vast te stellen, dan kan de uitkering opgeschort of beëindigd worden. De gemeente moet aantonen dat de informatieplicht niet is nagekomen. Alleen een vermoeden of het beschikken over niet-verifieerbare gegevens is niet voldoende. Voorbeeld: Indien via een belastingtape blijkt dat cliënt heeft gewerkt en dit nooit door hem is opgegeven en cliënt geen gegevens verstrekt, dan

kan de gemeente door middel van gegevens van de werkgever aantonen dat er is gewerkt en dat er loon is uitbetaald.

Onderzoek door de gemeente

Indien er twijfels bestaan bij de rechtmatigheid van de uitkering, dan moet de gemeente dit onderzoeken. Vervolgens dient de betrokkene geconfronteerd te worden met de onderzoeksbevindingen en krijgt hij (onder verwijzing naar de wettelijke informatieplicht) gelegenheid om tekst en uitleg te geven. Op grond van [artikel 65 Abw](#) is betrokkene verplicht mee te werken aan dit onderzoek. Indien hij niet meewerkt en daardoor het recht op bijstand niet kan worden vastgesteld, dan kan de uitkering, na opschorting, rechtmatig beëindigd of geweigerd worden.

De [Abw](#) verplicht de bijstandsaanvrager om alle van belang zijnde gegevens te overleggen. De gemeente geeft aan welke gegevens en informatie zij nodig heeft voor het bepalen van het recht op bijstand. Indien de bijstandsaanvrager niet meewerkt of zijn informatieplicht schendt en indien als gevolg daarvan het recht op bijstand niet kan worden vastgesteld, dan kan de uitkering beëindigd worden. Hiervoor kan een tip of signaal in combinatie met een aantal concrete aanwijzingen uit het dossier en het ontbreken van een sluitende verklaring van belanghebbende voldoende zijn. Dit zal per casus beoordeeld moeten worden.

Handreiking

Welke stappen kan een gemeente zetten, gelet op het voorgaande?

Een handreiking:

1. De gemeente ontvangt een tip of ander signaal ‘dat er iets aan de hand is’
2. Indien de tip/het signaal voldoende concreet is: gericht verifiëren (zie voorbeelden bij documentenuitvraag in de bijlage)
3. Indien tip/signaal niet voldoende concreet is: dossieranalyse om nader te onderbouwen dat er “iets aan de hand” is.
4. Voorbeelden van aanknopingspunten in het dossier:
 - Zijn er reeds vermogenscomponenten van betrokkene in het buitenland bekend?
 - Is er sprake van onverklaarbare geldelijke transacties van of naar personen of instanties?
 - Is er sprake van geldopnamen in het buitenland?
 - Verblijft betrokkene regelmatig (voor langere tijd) in het buitenland?
 - Is de periode van bijstandsverstrekking zonder duidelijke reden enige tijd onderbroken geweest?
 - Keert betrokkene regelmatig te laat terug van vakantie?
 - Is er al eerder vermogensfraude vastgesteld?
 - Is er sprake geweest van vermogensopbouw of aflossing van omvangrijke schulden tijdens de uitkeringsperiode?
 - Is er sprake van hoge (woon)lasten in relatie tot het inkomen?
 - Is er sprake van een uitzonderlijk uitgavenpatroon in relatie tot het inkomen (hele hoge of hele lage bedragen; zijn alle bank/girorekeningen bekend?)?

5. Indien er verder geen aanknopingspunten in het dossier zijn: cliënt uitnodigen en confronteren met de tip/het signaal. Is er een plausibel verhaal? Dan recht op bijstand ongewijzigd voortzetten. Is het verhaal onvoldoende plausibel? Laat cliënt bewijzen overleggen die zijn verhaal ondersteunen (bv. geld naar buitenland overgemaakt, zie casus)
6. Indien er meer aanknopingspunten uit het dossier blijken: uitvraag rondom dit aanknopingspunt voor zover relevant. (Voor suggesties over verificatiemogelijkheden zie de bijlagen).
7. Bij elke stap in het proces is de doorslaggevende vraag: is het recht op bijstand nog vast te stellen? Indien er zoveel onduidelijkheid is ontstaan dat deze vraag ontkennend beantwoord wordt, kan de uitkering beëindigd/geweigerd worden.

Een aantal cases ter illustratie:

1.

Tijdens een heronderzoek blijkt uit bankafschriften dat bijstandsontvanger een aantal maal een aanzienlijk bedrag heeft overgemaakt naar een bank in het buitenland. Hij verklaart dat dit geld bestemd is voor zijn broer. Dossieranalyse wijst uit dat cliënt recent op vakantie is geweest in het desbetreffende buitenland en dat hij daar een aantal grotere bedragen heeft opgenomen. Voor het overige blijkt zijn uitgavenpatroon exceptioneel laag. Hierdoor zou het vermoeden kunnen ontstaan dat er een inkomstenbron is waar de sociale dienst niets van weet. Desgevraagd verklaart cliënt dat hij zuinig leeft en veel spaart om zijn broer in het buitenland te kunnen onderhouden. De cliënt moet stukken kunnen overleggen die zijn verhaal onderbouwen, zoals kopieën van bankafschriften van zijn broer en een verklaring dat hij het geld heeft ontvangen. Indien dit niet kan worden overgelegd is het verhaal niet voldoende onderbouwd. Dit gegeven in combinatie met het onwaarschijnlijk lage uitgavenpatroon van betrokkene betekent dat het recht op bijstand niet langer kan worden vastgesteld.

2.

Bij een rechtmatigheidsgesprek blijkt uit de financiële gegevens van de betrokkene dat een aanzienlijke schuld binnen een half jaar volledig is afgelost. Er zijn geen andere schulden ontstaan en op de bankrekeningen van cliënt is geen sprake van roodstand. Het verhaal van cliënt is dat hij zuinig heeft geleefd, zodat hij geld heeft kunnen reserveren voor aflossing. Dit verhaal is niet plausibel: het zou betekenen dat cliënt maandelijks meer heeft gespaard dan de hoogte van zijn totale uitkering. Conclusie: het staat vast dat er iets mankeert aan de informatie van betrokkene. De uitkering kan worden opgeschort, omdat het recht op bijstand niet is vast te stellen. Nadere dossieranalyse zal moeten uitwijzen of er meer aanknopingspunten bestaan om vast te stellen hoe de situatie precies in elkaar steekt zodat er een schadebedrag kan worden vastgesteld en teruggevorderd kan worden.

3.

Een sociale dienst ontvangt een anonieme tip: een cliënt zou verzwegen hebben al geruime tijd samen te wonen op een ander adres dan waar hij staat ingeschreven. Als de cliënt geconfronteerd wordt met dit gegeven beweert hij dat hij weleens bij zijn vriendin logeert, maar zijn hoofdverblijf heeft op het adres van inschrijving. Uit bankafschriften blijkt dat de financiën van cliënt en zijn vriendin strikt gescheiden verlopen, waardoor geen gezamenlijke huishouding valt vast te stellen. Uit de water- en energierekening blijkt echter dat het verbruik zo laag is, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat cliënt op het adres van inschrijving zijn hoofdverblijf houdt. Bij drie onaangekondigde huisbezoeken op diverse tijdstippen wordt

de cliënt niet thuis aangetroffen. Bij deze gelegenheden ligt er een grote stapel post op de deurmat, die al langere tijd niet is weggehaald.

Weliswaar ontstaat uit de combinatie van deze gegevens een sterk vermoeden dat er iets niet klopt in het verhaal van de cliënt, maar dit is niet voldoende om de uitkering te beëindigen. Een aanwijzing in het dossier waaruit bv. zou blijken dat cliënt uitgaven voor zijn vriendin doet kan echter de zaak in een heel ander licht zetten. Bovenstaande gegevens kunnen een goede aanleiding zijn voor een onderzoek door de sociale recherche.

4.

Een echtpaar meldt zich terug van een vakantie in het buitenland. Uit de stempels in de paspoorten blijkt dat meneer in hetzelfde jaar zijn geboorteland al een keer bezocht heeft. Hij had dat niet aan de sociale dienst gemeld. Buiten de gebruikelijke acties (boete, terugvordering onterecht verstrekte uitkering) kan dit een signaal zijn dat er meer aan de hand is. Gedurende de periode van het verblijf in het buitenland zijn een aantal stortingen gedaan van de Nederlandse rekening naar een buitenlandse rekening en vice versa. Dit zou volgens cliënt te maken hebben met het opheffen van de roodstand op zijn girokwartaalrekening. Het geld zou uitsluitend om praktische redenen een aantal maal heen en weer zijn gegaan. Om het verhaal op waarde te schatten dienen een aantal vragen beantwoord te worden: kloppen de bedragen? Op wiens naam staat de buitenlandse rekening? Bij eventuele vraagtekens moet de cliënt zijn verhaal aannemelijk maken (bijvoorbeeld bankafschriften van de tegenrekening of een verklaring van de persoon die het geld heeft ontvangen van cliënt). Ook hier is de vraag van belang of er zoveel onduidelijkheid is met betrekking tot de situatie van cliënt dat het recht op bijstand niet langer is vast te stellen.

Kortom:

Ieder geval is anders. Het is moeilijk algemene richtlijnen te geven over het beëindigen van een uitkering. Een enkele tip of signaal is niet voldoende om daaraan onmiddellijk consequenties voor de uitkering te verbinden. Om een vermoeden te concretiseren is het van belang gericht te verifiëren, dossieranalyse te verrichten en de belanghebbende te vragen naar een verklaring. Indien vervolgens geconcludeerd kan worden dat er zoveel onduidelijkheid is dat het recht op bijstand niet kan worden vastgesteld, is opschorting, beëindiging of weigering van de uitkering het gevolg.

BAC advies op nota hoogwaardig handhaven 2008 – 2020

Algemene opmerking vooraf: zonder afbreuk te willen doen aan het belang van een goed handhavingsbeleid, meent de BAC dat dit belang wel in de juiste proporties moet worden gezien. De BAC adviseert het belang van handhaving niet te overdrijven, goed beleid en optimale dienstverlening zijn minstens zo belangrijk.

Een tweede algemene opmerking: in de nota staan tal van voornemens geformuleerd. We begrijpen dat de uitvoering in concrete maatregelen met een tijdsplanning nog wordt uitgewerkt in nadere notities. De BAC wil graag t.z.t. adviseren over deze concrete uitwerkingen.

Puntsgewijs: in de inleiding (paragraaf 1) wordt het belang van handhaving voor de uitkeringsgerechtigde en voor de gemeente/maatschappij beschreven. De BAC adviseert deze twee paragrafen meer met elkaar in verband en in evenwicht te brengen. De uitkeringsgerechtigden hebben niet alleen belang bij goede informatie en voorlichting maar hebben ook belang bij het bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik. Denk aan negatieve beeldvorming, maatschappelijk draagvlak, financiering etc.

Naar aanleiding van paragraaf **5.2**, hoogwaardig handhaven in Haarlem, blz **9** vraagt de BAC aandacht voor de gevolgen van zgn. ‘**wit werken**’. Het komt voor dat uitkeringsgerechtigden te goeder trouw inkomsten opgeven waarna ze in problemen komen omdat de administratie niet in staat is dit goed te verwerken. **M.a.w. mensen die door b.v. uitzendwerk inkomsten verwerven en dus veranderingen in hun persoonlijke omstandigheden te maken hebben worden intensiever gecontroleerd doordat de verwerking van inkomsten (nog) niet goed geregeld is. Wat gebeurt er met mensen die achteraf ten onrechte verdacht zijn van het verrichten van frauduleuze handelingen: rehabilitatie, schadevergoeding, schadeloosstelling of nazorg?**

Paragraaf 5, periode 2008 – 2010, punt 5.1: de BAC vraagt aandacht voor een goede uitwerking van de informatievoorziening in goed leesbare, toegankelijke folders, die bovendien op meerdere plaatsen beschikbaar zijn (bijvoorbeeld niet alleen bij het CWI uitreiken bij de intake). De BAC adviseert rekening te houden met de mate van geletterdheid van sommige bevolkingsgroepen (waaronder buitenlanders of Nederlanders met een buitenlandse achtergrond).

Onder punt 5.2, blz. 10 onder c staat dat de klantmanager de mate van naleving van de regels moet *interpreteren*. De BAC is niet gelukkig met deze term en adviseert de uitvoering te baseren op zakelijke *constateringen*.

Tot slot mist de BAC een paragraaf over de communicatie en over het BAC-advies .

J.W. van Thiel
F.J. de Vries
Joyce Jacobs

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Retouradres Postbus 203, 2000 AE Haarlem

Beleidsadviescommissie SoZaWe
t.a.v. Mw. C. Zwanenberg
Postbus 400
2000 AK Haarlem

Datum 13 november 2007
Ons kenmerk PD/SZW/
Contactpersoon Mw. M. Tijl
Doorkiesnummer 023-5114396
E-mail mtijl@haarlem.nl
Onderwerp reactie op advies Nota De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008 - 2010

Geachte leden van de beleidsadviescommissie,

Wij hebben uw advies op de nota 'De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008 – 2010'. Onze reactie daarop treft u puntsgewijs hieronder:

Terecht geeft u aan dat uitkeringsgerechtigden niet alleen belang hebben bij goede informatie en voorlichting, maar ook bij het bestrijden van misbruiken en oneigenlijk gebruik, onder meer in verband met negatieve beeldvorming, maatschappelijk draagvlak en financiering.

Wij hebben deze opmerking in de nota verwerkt onder het kopje 'Het belang voor de (potentiële) uitkeringsgerechtigde' (pag. 2).

U uit uw zorg over (nog) niet juiste verwerking van wijzigingen in omstandigheden en vraagt wat er met klanten gebeurt die onterecht verdacht zijn van frauduleuze handelingen.

Wij merken hierover op dat wij er uiteraard naar streven om wijzigingen zo spoedig mogelijk te verwerken, zodat ook zo spoedig mogelijk de uitkering aan de gewijzigde omstandigheden is aangepast. Daar waar dat niet tijdig gebeurt, wordt achteraf via nabetaling of invordering de situatie hersteld.

U vraagt aandacht voor een goede uitwerking van de informatievoorziening en doet een aantal suggesties.

Wij onderschrijven het belang hiervan en ons inziens komt de in paragraaf 5.1 beschreven aanpak daaraan voldoende tegemoet.

Tot slot geeft u aan niet gelukkig te zijn met de term 'interpreteren' door de klantmanager van de mate van naleving van de regels. U adviseert de uitvoering te baseren op zakelijke 'constateringen'.

Uiteraard dient het vaststellen van fraude te gebeuren op feitelijke constatering. Daaraan vooraf gaat echter veelal een heel proces dat begint met een signaal waaruit een klantmanager kan opmaken dat er mogelijk sprake is van fraude. Om

2

tot eventueel nader onderzoek over te gaan en fraude te kunnen vaststellen (feitelijk constateren) dient de klantmanager een complex van factoren (waaronder gedrag en signalen) te interpreteren, dat wil zeggen in het juiste perspectief te plaatsen en de juiste waarde toe te kennen (dat is ook in het belang van de goedwillende klant). Ons inziens is in dit kader de term 'interpreteren' daarom op zijn plaats.

Wij vertrouwen erop u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,
drs. W.J. Sleddering

de burgemeester,
mr. B.B. Schneiders

Raadsstuk (in te vullen door griffie)
B&W datum (in te vullen door griffie)
Sector/afdeling (in te vullen door auteur)
Registratienummer (in te vullen door auteur)

Onderwerp: De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008 - 2010

1 Inhoud van het voorstel

Onderhavig voorstel betreft het tweejaarlijks Handhavingsbeleidsplan Wet werk en bijstand.

2 Aanleiding + fase van besluitvorming

Aanleiding voor het voorstel is de in artikel 15 van de Afstemmingsverordening neergelegde verplichting voor B&W om tweejaarlijks een handhavingsbeleidsplan ter vaststelling aan de Raad voor te leggen.

3 Financiële paragraaf

Er zijn geen financiële gevolgen.

4 Participatie / communicatie

Bij de opstelling van dit handhavingsbeleidsplan heeft de Beleidsadviescommissie (BAC) geadviseerd. Dit advies is verwerkt zoals aangegeven in de bijgaande reactie van B&W op het BAC-advies.

Wij stellen de raad voor om:

1. de nota 'De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008-2010' vast te stellen.

De secretaris

De burgemeester

Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel reg. nr. 2007 182330 van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

1. om de nota 'De WWB Hoogwaardig Handhaven in Haarlem 2008-2010' vast te stellen

Gedaan in de vergadering van (in te vullen door de griffie)

De griffier

De voorzitter